

המלצות ועדת גושן מול טיוטת תקנות ניירות ערך החדשות

מאת: רו"ח יוסי גינוסר, שותף, מנכ"ל פאהן קנה ניהול בקרה בע"מ

דירקטורים עצמאיים

בדומה לכללי המינהל התקינים שנדרשו על ידי ה-SEC, הוועדה המליצה כי עצמאותו של הדירקטוריון תחוזק על ידי בחירת דירקטורים עצמאיים. הדרישה מדירקטור עצמאי היא שלא יהיה קשור לחברה, לבעל שליטה ונושא משרה בחברה. בנוסף המליצה הוועדה שמספרם הכולל של הדירקטורים החיצוניים והעצמאיים יהיה לפחות שליש מסך כל הדירקטורים. קביעת הדירקטורים כעצמאיים תעשה על ידי ועדת הביקורת מידי שנה, לאחר שבחנה את הקשרים שבין הדירקטור לבין החברה, בעל שליטה ונושא משרה בחברה, ונימקה את קביעתה.

דוגמא לחברה שבה מועצת המנהלים שלה לא היתה עצמאית דיה היא קבוצת וולט דיסני. ילדיהם של שניים מהדירקטורים החיצוניים בה, עבדו בחברה. בעקבות ביקורת שספגה על כך בעיתונות הכלכלית האמריקאית, ובהמשך לתקנות ה-SEC, ביצעה הקבוצה תוכנית משמעותית של רה ארגון בהנהלתה.

איזונים ובלמים להנהלת החברה (management override)

ממשל תאגידי הינו שם כולל למגוון המנגנונים, שנועדו להבטיח שחברות ינוהלו לטובת כלל בעלי המניות שלהן. הנהלת החברה תנסה להביא למקסימום את רווחיותה ולא את טובות ההנאה לבעלי שליטה או מנהלים מסוימים על חשבון כלל בעלי המניות. אחד התרחישים מהם חוששים בעלי המניות והמשקיעים הוא שהנהלה תקבל החלטה שגויה, למרות שמנגנוני הבקרה מתריעים על כך. הדבר יכול להתרחש כאשר אין מנגנוני איזונים ובלמים להנהלת החברה. ועדת גושן ותקנות ניירות ערך מתמקדים לא מעט ברכיב חשוב זה. האיזונים והבלמים מתבצעים באמצעות העברת כוח לגופי פיקוח כגון ועדת הביקורת והמבקר הפנימי, כפי שמפורט בסעיפים הבאים.

ועדת הביקורת - החמרת קריטריונים

ועדת גושן קבעה כי לוועדת הביקורת תפקיד חשוב בשמירת עצמאותו של הדירקטוריון. קביעת הדירקטורים כעצמאיים תיעשה על ידי ועדת הביקורת מידי שנה.

לצורך הטיפול בדיווח הכספי, ועדת גושן המליצה שתמונה ועדת מאזן, אשר תעסוק בעבודה מקדימה לאישור הדוחות הכספיים ותסייע לדירקטוריון בבחינת מערך הבקרה הפנימית וניהול

בדצמבר 2006 הגישה ועדת גושן את המלצותיה ליו"ר הרשות לניירות ערך. במאי 2009 הוציאה הרשות טיוטת תקנות ניירות ערך המחילות על חברות ציבוריות את יישום SOX 404. יש לציין כי המלצות ועדת גושן אינן מחייבות, אולם יהיו כפי הנראה תקן השוואתי (benchmarking) בעת יישום SOX בחברות. **היכן גושן ותקנות ניירות ערך נפגשים?** מודל יישום ה-SOX על פי התקנות מתבסס על ארבעה אלמנטים מרכזיים, אחד מהם הוא בקורת ברמת הארגון (ELC). אלו בקורות אשר עשויות להיות להן השפעה כוללת על הארגון, בכך שהן מהוות את התשתית להלך הרוח ולאופי הפעילות המבוצעת בתאגיד. בקורות אלו חופפות בחלקן את המלצות ועדת גושן לממשל תאגידי. השילוב של המלצות ועדת גושן וטיוטת התקנות החדשה יהיו להערכתנו גורם רב עוצמה בהטמעת רעיונות חדשים אלו בגזרת החברות הציבוריות.

להלן כמה מרעיונות חדשים אלו שיהיו בקרוב חלק בלתי נפרד מחיי החברות הציבוריות:

הצהרת מנהלים

טיוטת תקנות ניירות ערך מטילות אחריות אישית על חברי הנהלה בנוגע לאמינות הדיווחים הכספיים ובדבר נאותות מערך הבקרה על הדיווח הכספי. התקנות דורשות שכל החברות הציבוריות תאמצנה הצהרת מנהלים, על אחריותם האישית של המנהל הכללי וסמנכ"ל כספים, בדבר נכונות הדוחות והמידע הגלום בהם. הצהרה זו תצורף לדוחות הכספיים השנתיים והרבעוניים. יצוין, כי בארץ גם החברות הממשלתיות, הבנקים, קופות גמל, חברות ביטוח וקרנות פנסיה, נדרשות לצרף לדוחות הכספיים הממשלתיות הצהרות מנהלים דומות.

ניהול סיכונים

חלק חשוב מהשלטון התאגידי מתייחס לניהול סיכונים על ידי החברה. המלצות גושן אינן מתייחסות לכך, אולם תהיה לכך התייחסות במסגרת יישום ה-SOX, כיוון שניהול סיכונים מהווה חלק חשוב ממסגרת הבקרה המומלצת על ידי COSO (ועדה לקביעת כללי בקרה בארה"ב). על החברה לבצע תהליך של זיהוי הסיכונים העומדים בפניה, להעריך את עוצמתם ואת ההסתברות להתרחשותם. לאחר מכן עליה לקבל החלטות אלו סיכונים ברצונה לנטרל. תהליך ניהול סיכונים אמור להיות מתמשך. חלק מהחברות ממנות מנהל סיכונים אשר תחום זה הינו כל אחריותו.

לסיכום

כידוע, יו"ר קומברס לשעבר, המבוקש בארה"ב באשמת עבירות על חוקי ניירות, הוגדר כ"נמלט" מפני רשויות החוק האמריקאיות. בכתב האישום, נטען בין השאר, כי ביצע תיארוך מחדש של אופציות (Back-dating). מקרה זה הציג באופן ברור וחד את נורמות האחריות האישית החדשות הנדרשות מדירקטור בשוק ההון האמריקאי. נורמות אלו מוחלות כיום, ברמת חומרה כזו או אחרת, גם בשאר העולם המערבי. ועדת גושן ותקנות ניירות ערך החדשות יחילו כללים אלו בישראל.

הממשל התאגידי הינו מושג שאנו צפויים לשמוע רבות בחודשים ובשנים הקרובות. המלצות ועדת גושן ותקנות ניירות ערך החדשות דורשות את יישומו בחברות ציבוריות. יחד עם זאת, אנו צפויים להתחזקות הרעיון לא רק מכיוון המחוקק. כך לדוגמא בימים אלו מתפרסם דירוג החברות המובילות בניהול אחריות תאגידית לשנת 2009. אחד מהפרמטרים, על פיהם נמדדו חברות בדירוג, היה ממשל תאגידי. הדירוג בוצע בין היתר על פי הנושאים הבאים: דירקטוריון ועדת הביקורת, יחס דירקטורים חיצוניים/עצמאיים, הפרדה בין תפקידי הנהלה ודירקטוריון, מדיניות תגמול דירקטורים ובכירים, ועדת אחריות תאגידית בדירקטוריון, פרסום דוח אחריות תאגידית. דירוג 2009 מראה שיפור עקבי בשנים האחרונות באחריות תאגידית של החברות המשתתפות בדירוג.

הסיכונים בחברה. לחילופין, בהעדר "ועדת מאזן", התפקיד יוטל על ועדת הביקורת. על הוועדה לקבל דיווחים מהנהלה באשר לאפקטיביות של מערכות הבקרה, ודוחות ביקורת שבוצעו על ידי מבקר הפנים ורואה החשבון.

ועדת גושן המליצה כי רוב חברי ועדת הביקורת יהיו דירקטורים עצמאיים כמו גם היו"ר שלה, ויידרשו להיות בעלי מיומנויות חשבונאיות פיננסיות ועסקיות, שיאפשרו להם להבין לעומקם את הדוחות הכספיים של החברה. ועדת הביקורת תידרש להתכנס לפחות אחת לשלושה חודשים, ועל יו"ר הוועדה לעמוד בקשר שוטף עם בעלי תפקידים הקשורים לממשל תאגידי, ובהם יו"ר הדירקטוריון, מנכ"ל, מנהל כספים, רואה חשבון חיצוני ומבקר פנימי. קוורום הדיון בועדת הביקורת יהיה רוב של הדירקטורים העצמאיים מבין המשתתפים בישיבה, ובלבד שיהיה נוכח דח"צ אחד לפחות.

קשר עם מנהלים בחברה ועובדים מתלוננים

מידע חיוני ובלתי אמצעי מגיע לעיתים לוועדת הביקורת ולדירקטוריון, מעובדים ומנהלים שמתלוננים. נשאלת השאלה כיצד החברה מגינה על עובדים אלו מפני התנכלויות המנהלים, ואף פיטורין. ועדת גושן נתנה את הדעת לכך שיש להגן על המתריעים, והמליצה כי ועדת הביקורת תבחן ותאמץ הסדרים, לפיהם עובדי החברה יוכלו להתלונן בבטחה מבלי שיתנכלו להם. הקו החם מהווה בקרה חשובה ברמת כלל החברה ביישום SOX. לאור תקנות ניירות ערך החדשות, אנו צפויים לראות שימוש מוגבר בעתיד הקרוב בכלי בקרה זה.

מבקר פנים

בחוק החברות בסעיף 146, נקבע כי דירקטוריון של חברה ציבורית חייב למנות מבקר פנימי, שיבדוק, בין היתר, את תקינותן של פעולות החברה. לאור החשיבות שהוועדה מייחסת למבקר הפנים, היא המליצה כי חוק החברות יתוקן כך שבנוסף לסנקציות הקבועות בו, יוטל קנס כספי על חברה שלא תקיים את הוראות חוק החברות בעניין מינוי מבקר פנים. בעת יישום SOX נבדקת אפקטיביות מבקר הפנים: נגישות למידע, האם הוא אובייקטיבי, האם מוטלות מגבלות על היקף פעולתו וכו'. סביר להניח שלאור כך, בשנים הקרובות נראה המשך גידול בכלי ניהולי חשוב זה.

"הממשל התאגידי הינו מושג שאנו צפויים לשמוע רבות בחודשים ובשנים הקרובות. המלצות ועדת גושן ותקנות ניירות ערך החדשות דורשות את יישומו בחברות ציבוריות. יחד עם זאת, אנו צפויים להתחזקות הרעיון לא רק מכיוון המחוקק..."

ר"ח יוסי גינסור, שותף, מנכ"ל